

REV. 2017.

MAGYARY Zoltán gazdag életművének egyik elméleti és gyakorlati szempontokból egyaránt számottevő láncszeme - az élet utolsó évtizedét jórésztben kitöltő - tatai tevékenysége volt. Varsói előadásával, valamint egyetemi tankönyvével ugyan más vonatkozásokban is ez alatt idő alatt tette fel az i betűre a pontot. Tevékenységének felmenő ága azonban mégis csak a Táttával és környékével való törődés volt. Ennek a bemutatása során foglalkozni kívánok ~~tevékenységének~~

- motivációival,
- kezdő lépéseivel, konkrét célkitűzéseivel és a rendelkezésre álló eszközökkel, valamint annak
- a diagnózisra vagyis a helyzetfeltárással, illetve
- a terápiára vagyis a helyzetjavításra irányuló elemeivel,
- végül annak ~~tevékenységével~~ ^{továbbgyűjtésével}, illetve folyományaival.

A tatai születésű Magyar Zoltán - édesatyja hiyatása miatt - elemi és középiskoláit Budapesten végezte. Így sem gyermek- és ifjúkori élmények, benyomások és barátságok, sem pedig különösebb rokoni kapcsolatok nem fűzték Tatához. Édesanyja tatai lány volt ugyan, de tatai rokonairól nemhogy nekem, de még felesége ma is élő hozzátartozóinak, jelesül nővérének és unokahúgának sem tett említést. Feltehetően azért, mert ilyenek nem voltak. Így tatai tevékenységének indítékait a szülőföld mellett más körülmények közrejátszásában kell keresnünk.

Mindenekelőtt abban, hogy élete főcéljának a magyar közigazgatás korszerűsítését tekintette. Értve a tágabb értelemben vett közigazgatás alatt a végrehajtó hatalmat és azon

keresztül magát az államot. Ez vezette a magyar tudománypoliti-
ka és felsőoktatás fejlesztésének a során ugyanúgy, mint racio-
nalizálási kormánybiztosi és egyetemi tanári működésében. A köz-
igazgatás felülről - a kormányfő szempontjából - történt vizs-
gálódásai során kialakított korszerűsítési javaslatai - a ha-
talmi pozícióikat a legkisebb rezdüléstől is féltő tényezők
ellenállása miatt - azonban ^{nem} kerültek elfogadásra. Így céljai-
nak megvalósítására szükségszerűen új utakat kellett keresnie.
Ebben közrejátszott az is, hogy fel~~t~~ogása szerint a tudomány
nem elégedhet meg csupán a tényleges helyzet és az abból eredő
problemák feltárásával, esetleg különböző javaslatok megtételé-
vel, hanem közre kell működnie azok megvalósításában is.

A keresett új út, a dolog természeténél és erősen korlá-
tozott lehetőségeinél fogva, csak módszertani jellegű lehetett.
Közelebbről: egy kisebb tájegységben a közigazgatásnak alulról,
az emberek oldaláról történő vizsgálata alapján elméletileg és
gyakorlatilag bemutatni, hogy mit kell tenni az emberekért és
szívós, kitartó munkával végrehajtott apró lépésekkel mit lehet
ebből valóra is váltani. Még pedig nem öncélként, hanem hogy
ez másutt is követhető és megvalósítható mintául szolgálhasson.

Bizonyos mértékig hatott egy ilyen új út keresésére az ak-
kortájt kibontakozó falukutató mozgalom is. A pozitívumok mel-
lett azonban hiányolta, hogy a falukutatók csak egy-egy falu-
val és azzal is a közigazgatás nélkül foglalkoznak. Szerinte
pedig a magyar problémák széleskörű feltárásához nem elegendő
egy-egy falu, hanem legalább egy kisváros által összefogott,
több faluból álló tájegység, vagyis ~~legalább~~ egy járás egészé-

nek és összes községeinek az ottani közigazgatással együtt történő vizsgálatára van szükség.

A Tatai járásnak illetően kiválasztásában feltétlenül szerepet játszott ~~is~~^{ah} annak változatos természeti- gazdasági - és településföldrajzi adottságai is. Található volt itt jól és rosszul kezelt nagybirtok, bányavidék, gazdag és szegényfalu, változatos demográfiai összetétel stb. Ezért itt a közigazgatással szembeni kihívások úgyszólván mindegyike tanulmányozható volt. Mindéhez járult még a Budapesthez való viszonylagos közelség mellett az is, hogy a közigazgatás helyi vezetőiben, elsősorban REVICZKY István főszolgabíróban a célkitűzéseit megértő, ~~vale~~ együttműködni kész partnerre talált.

Nem kizárt az sem, hogy - tekintettel a tatai választókerületre - politikai ambíciók is vezethették. Bár korántsem volt politik~~us~~us alkat. Különösen nem annak a szó napi- és párt-politikai~~ért~~értelmében véve nem. Már csak azért sem, mert szeretett a hatalmasok "tyúkszemére" lépni. Egyébként egyetlen párt~~nak~~nak sem volt a tagja és így csak pártoktól független jelöltként léphetett volna csak fel.

Nem tudom pontosítani, hogy mikor határozta el magát arra, hogy a közigazgatás fejlesztésének új útját a Tatai -medencében kezdje el és járja végig háláláig. Lehet, hogy már 1933-ban, amikor támogatta Csongrád megyei város közigazgatásáról készítendő ténymegállapító tanulmányom gondolatát. Ez tekinthető u.i. a tatai vizsgálatok próbamunkájának. Lehet azonban ~~sz~~ is, hogy csak később. Annyi azonban bizonyos, hogy a tatai tevékenységét, az annak jogcímét és helyi szervezeti kereteit jelentő Tatai

Piarista Öregdiákok Budapesti Szövetségének az életrehívásá-
val 1934-ben kezdte meg. Még pedig nem a tatai piarista gimná-
zium volt növendékeként, hanem azon az alapon, hogy tatai szü-
letésű és a budapesti piaristáknál érettségizvén, egyben pia-
rista diák is volt. A Diákszövetség céljaul tűzte ki - a tatai
gimnázium erre alkalmas növendékeinek budapesti kollégiumá el-
helyezése mellett - hogy annak tagjai a helyi problémák megol-
dásában szakértelmükkel és kapcsolataikkal szülőföldjük segít-
ségére legyenek. A Szövetség elnökeként egyébként olyan kezde-
ményezésekre is módja nyílt, amelyekre más minőségben jogcí-
met kellett volna keresnie. A Diákszövetség eredményei között
viszont nem igen akad olyan, amely nem az ő ^{elhatározására} kezdeményezésére
és nem egyszer jelentős anyagi áldozatvállalása árán valósult
volna meg.

A Szövetség - egy évi csendes előkészítő munka után - MA-
GYARY Zoltán beszédével, 1935. június 9.-én lépett, a gimnazi-
um záróünnepélyén Tata nyilvánossága elé. Minden bizonytal azért,
mert ekkor már eredményként lehetett hivatkozni a Tatai Diákszo-
ba megnyitására és működésére, helytörténeti tanulmányok megíra-
tásának az elindítására, valamint a városrendezés és városfej-
lesztés kiinduló pontjaként Tata és Tóváros 1 : 5 000-es lépté-
kű térképen^{ek} az elkészíttetésére.

A közigazgatás korszerűsítésének általa választott új út-
ja így a Tatai járás közigazgatási mintajárássá való alakítása
lett, vagyis olyan járássá, amelyben a közigazgatásnak nincsen
adóssága az emberekkel, a közönséggel szemben. Ennek a célkitű-
zésnek tudományos, gyakorlati és konkrét tatai vonatkozásai az

az alábbiakkal jellemezhető.

A tudományos cél egy olyan metodika kidolgozása volt, amelynek segítségével - a közigazgatást teljes környezetével együtt vizsgálva - bármely más járásban megállapítható, hogy a közigazgatás milyen feladatok megoldásával adós a közönségével szemben.

Gyakorlati közigazgatáspolitikai cél annak az élő példával történő bemutatása volt, hogy az adott lehetőségek korlátai között mit lehet ezekből a feladatokból apró lépésekkel megoldani. Mert ha ez "egy járásban sikerül, akkor már van minta a XX. századi magyar közigazgatás számára." Célkitűzése miatt u.i. nem pártpolitikai eszközökkel, hanem szellemi munkával küzdött. Felfogása szerint u.i. a "konzervatívizmus csak akkor éri el célját, ha nem a meglévő állapotok és pozíciók fenntartására, hanem arra ~~vonzerejék~~ törekszik, hogy a közállapotok ^{at} mindig akként fejlessze, hogy az emberek ^{tömegéről} feltehesse, hogy azokhoz kritikus helyzetekben is józanul és önérdékből is ragaszkodhatnak."

Konkrét tatabányai célként pedig - az elért eredményeken felül -
- a mintajárásai jelleggel növelni akarta Tata jelentőségét,
- az ehhez kapcsolódó közigazgatási táborkok, bemutatók révén megjelenő szakmai turizmussal pedig a város idegenforgalmi vonzerejét és fogadóképességét.

Beszélgetéseink alkalmával több ízben is kifejezte abbéli reményét, hogy egy-két évtized múltával a hivatalos statisztikai adatokból tűnik ^{ma} ki, hogy a tatabányai járásban történt valami. Erre egyébként a tevékenység alapját képező ténymegállapító tanulmány későbbi megismétlésével maga is fel akarta hívni a figyelmet.

Céljai megvalósításához szükséges eszközei elég korlátozottak voltak. Törekvéseit a Belügyminisztérium ugyan túrta, de

nem támogatta. Némi segítséget kapott a kultuszminisztériumtól részint az én beosztásommal, részint pedig tudománypolitikai célok támogatása címén adott egyébként nem túl nagy összegekkel. Így a helyzetfeltáró munkálatokhoz és azok eredményeinek a közéletéhez saját magának kellett összeköttetései és kapcsolatai révén megszerezni a szükséges fedezetet. Jók voltak a kapcsolatai a tatai kötet kiadását is támogató fővárossal. Az ilyen támogatásokat tanulmányokkal és szakvéleményekkel viszonzta. Helyzejavító terápiai tevékenységének bázisa pedig szervező- és rábeszélő képessége volt. Ezekkel vette rá a különböző főhatóságok és egyéb szervezetek vezetőit arra, hogy fejlesztési elképzeléseik egy részét Tatán és környékén valósítsák meg. Nem egyszer saját anyagi eszközeit vette igénybe. Míg egyik tanártársa dékánsga jövedelméből bérházat vásárolt Budapesten, ő a magáét - a tatai járás bakhátas útjain tönkrement gépkocsija pótlásán kívül - többnyire diákszövetségi adományként - jórészt Tatára fordította. Így hozatta helyre és látatta el toronyórával és emléktáblával az Őrszágyülés-téri Haranglábat. A múzeum számos darabját is egyéni forrásaiból szerezte be. Erre tanuként is jelentkezhetek, mert néhány tárgyat az ő költségére én vásároltam meg.

Tevékenységének a diagnózisra illetve terápiára való szétválasztásánál nem annyira kronológiai, mint inkább logikai megfontolások vezették. Igaz ugyan a harmincas évek második fele inkább a diagnózis a negyvenes évek pedig jobbra a terápia jegyében teltek el. Tény viszont, hogyha a körülmények lehetővé tették a harmincas években is sor került - főként a további lépéseket megalapozó helyzetjavításra, a negyvenes ^{ekben} pedig a szükségessé vált helyzetfeltárássra is.

Kívülről is érzékelhető tatai tevékenység~~ek~~ - a Diákszövetség megalakítását és bemutatkozását követően - a Komárom-Esztergom Vármegyei Hírlap 1935. évi nov. 7.-i 45. számában közzétett "Mit kell tennünk Tata-Tóvárosért" című cikkével kezdődött. Ebben foglalta össze tatai nyaralása alatti megfigyeléseinek sumóját: a helyi idegenforgalom fejlesztéséről, a végrehajtandó városrendezési feladatokról és azok megvalósításához szükséges teendőkről, Ez utóbbiak központjába állítva a két község egyesítésének előnyeit, nehézségeit és megoldási lehetőségeit. Cikke többi részében foglaltakat később, a két község egyesítése után - Tata első városfejlesztési programjának fekinthető - " Mi lesz Tata-Tóvárosból? " című röpiratában jelentősen kibővíve fejtette ki, amelyben többek között már a mintajárás gondolatát is felvetette.

Helyzetfeltáró tevékenységének gerincét " A KÖZIGAZGATÁS ÉS AZ EMBEREK " címmel 1939-ben megjelent és a tatai járás közigazgatásáról szóló ténymegállapító tanulmány képezi. Ennek az értékelését -személyes okokból-mellőzve,* csak létrejöttének körülményeivel, tematikai mélységével és főbb megállapításaival foglalkozom.

A vizsgálatok előmunkálatai a csongrádi ténymegállapító tanulmányom 1935. évi megjelenését követően indultak meg. MAGYARY Zoltán ezidőtájt közölte velem, hogy Szegedről Budapestre helyeztetve beosztat az Intézetébe, ahol közre kell működnöm egy a tatai járás közigazgatását a környezetével együtt tárgyaló ténymegállapító tanulmány megírásában. Rövid előzetes terepszámle után került sor az adatfelvétel forgatókönyvének és

és segédleteinek az elkészítésére, a munkatársak kiválasztására és tájékoztatására, valamint egyes adatok előzetes beszerzésére. Ezt követte a munkatársak bemutatásával a vizsgálatok beindítása egy 1936. augusztusában REVICZKY István elnökletével tartott jegyzői értekezleten. A kb. ~~1936~~¹⁹³⁷ hónapig tartó adatgyűjtés után kezdődött meg a feldolgozás. Ez a szükséges adatkiegészítésekkel együtt folytatódott 1937-ben, még pedig egyes munkarészeknek a Magyar Közigazgatástudományi Intézet munkaközösségében történt megvitatásával. 1938. jobbra a zárójelentés összeállításának, 1939. pedig a sajtó alá rendezés és a nyomdai munkák, majd pedig a megjelenés éve volt.

A 377 oldalas és 130 melléklettel illusztrált kötet, melynek BEVEZETÉSÉT és BEFEJEZÉSÉT MAGYARY Zoltán írta, szervezett csoportmunka eredményeként mutatta be a közigazgatás alapjait illetve annak akkori állapotát. A közigazgatás területi, történeti és jogi alapjainak bemutatása mellett rendkívül részletesen tárgyalta a járás népségének ^{adottságait} helyzetét, annak települését, az álló népességet, a népmozgalmat, majd a népesség társadalmi és egészségügyi ~~helyzetét~~ ^{helyzetét} gazdasági helyzetét. Ezt követően elemezte az összefüggések feltárásával a közigazgatás szervezetét, működését és költségeit, még pedig nemcsak a járás egészére hanem a községek mindegyikére kiterjedően.

Az egyes témák feltárása során részben közvetve, t. i. az elérhető KSH ősanyagok stb. alapján, illetve közvetlenül, vagyis saját teljeskörű, esetleg reprezentatív felvételekkel történt - az egyes jelenségek mélyére hatolva - az egyes személyek, családok, üzemek számbavétele. A közigazgatás szervezetének, működésének és költségeinek a tekintetében pedig szintén a

a legapróbb részletekre kiterjedő, de mégis áttekinthető képet adott.

Ennek során ELEK Péter az egyes gazdaságok nagysága és állatállománya alapján, akkor egészen új szemlélettel és módszerekkel tisztázta a parasztság tényleges egzisztenciális tagozódását, majd munkatársaival 1:25 000 -es léptékben úgyszólván parcella mélységig tárta fel a szántóföldi növénytermesztés intenzitását. FÉL Edit a főzőkanálig és a seprőig lemenően állította össze a nagygazdától a kommenciós cselédig hat reprezentatív kiválasztott kocsai parasztcsalád teljes eszközeit. HILSCHER Rezső közel 500 család felmérésével állapította meg a bányász népeség helyzetét. NYÁRY András kereken 10 000 elemi iskolás gyermek adatai alapján vizsgálta azok környezetegészségügyi és táplálkozási viszonyait. Ezen túlmenően egy kivételével a járás minden uradalmában személyesen tájékozódott a gazdasági cselédek környezetegészségügyi és lakás viszonyairól. Építési telkenként került felmérésre Tata-Tóvároson és a négy bányaközségben a beépítési mód. Jómagam egyetemi hallgató munkatársaim bevonásával állítottam össze a járás állami és önkormányzati igazgatásában közreműködő kereken 2 000 fő szervezési és állománytáblázatát. Személyenként vettük számba a községek demográfiai összetételével való egybevetés végett a községi képviselőtestületek tagjait és a községi alkalmazottakat. A járás egézének és a községeinek, valamint a MÁK Rt tatabányai üzemeinek minden részletre kiterjedő szervezeti diagramjának az elkészítése mellett a postakönyvek alapján teljes részletességgel mértük fel a közigazgatás egyes szervei egymásközi és a lakosság felé irányuló iratkapcsolatait.

Az így nyert rendkívül gazdag tartalmau áttekintésből MAGYARY a következő főbb megállapításokat szúrte le.

1. A járás alkalmasnak bizonyult a kiválasztásra. Mivel a közigazgatást érintő tények és benyomások a fennálló rendszer jó végrehajtására utalnak, nem lehet azok érvényességét azzal kétségbevonni, hogy a tanulmányozott közigazgatási rendszer jó, csak a helyi végrehajtás rossz és hiányos. Ennélfogva a tapasztalt hibák és mulasztások elsősorban a közigazgatás rendszerének egészét és nem annak helyi végrehajtását terhelik.

2. A nagybirtok és a nagytőke befolyása - párosulva a nyers virilizmussal - hátráltatja a községek fejlődését. A helyi hatalmasságokkal szemben a közigazgatás helyi szervei - magukra hagyatva - tehetetlenek.

3. Az emberek általában azt várják a közigazgatástól, hogy többszörjék velük, élje be magát a helyzetükbe és észlelje ki, hogy milyen módon és eszközökkel lehetne azon messzemenően változtatni és hárítsa el a javítás akadályait, teremtse elő feltételeit.

4. Az önkormányzatok hivatása a különböző szakigazgatási ágakkal szemben, amelyek az embereket csak a maguk, sajátos szempontjából nézik és kezelik - a működési területükön élő emberek érdekeinek képviselőjévé, még pedig általánosan és nem egy-egy kiragadott szempont szerint.

5. A közigazgatás legtöbb adóssága - amint ez a különböző községek helyzetének egybevetéséből kitűnik - a falvak népével, a parasztsággal, a mezőgazdasági lakossággal szemben áll fenn és így elsősorban ennek a helyzetén kell segíteni.

Az oldalhajításnak tekinthető FÉL Edit által írt Kocs 1936 c. néprajzi monográfián kívüli egyéb helyzetfeltárások részben Tata művészettörténeti szerepével, részben pedig a terápia fő célkitűzéséhez a mezőgazdaság fejlesztésének a folyamatához kapcsolódnak. Így ezeket célszerűbbnek látszik a vonatkozó helyzetjavítási tevékenységek, a szorosabban vett közigazgatási, továbbá csak a Tatát érintő, illetve a mezőgazdasági vonatkozásokban tárgyalni.

A közigazgatás fejlesztésére irányuló tevékenység kiinduló pontjaként Tata és Tóváros egyesítésével indította meg az utat a további tervszerű fejlesztések előtt. A már korábban felvetett, de a hitbizomány ellenállása miatt sokáig húzódó egyesítéshez végül is MAGYARYnak sikerült - egy kínálkozó lehetőség kiaknázásával - 1938. július hó 1.-i hatállyal megszereznie az akkori Belügyminiszter hozzájárulását. Ezt követte Bokod községnek a járáshoz való csatolása és egyes községi hivatalok megfelelőbb elhelyezése. A járás - a volt tóvárosi községhez a szülőföhhonnal kiegészített egészségházzá való átalakításával, valamint a községekben létesített jó ivóvízű u.n. zöldkeresztes kutakkal és a gondozónői hálózat kiépítésével - bekapcsolódott a zöldkeresztes egészségvédelmi szolgálatba. A bekötő utak hálózatának minden községre való kiterjesztése mellett kiépült a Tarján- Felsőgalla út is. Egy-két községgel minden községbe eljutott a villany. A jegyző irodák pedig az Intézet látta el 1:25 000 léptékű térképekkel és közigazgatási adattárakkal. Egyes községekben sor került főiskolai munkatáborok révén - vízmosások megkötésére és forráskörnyék rendezésére.

Az elsősorban Tatát érintő főbb eredmények közé tartozik a város fejlődését gátló uradalmi béklyók első áttörése a mai

Vöröshadsereg útjának kiépítésével. Az első városrendezési terv elkészíttetése. A város idegenforgalmi fogadóképességét növelte az 50 ágyas diákszálló. Az idegenforgalmi vonzóerőt pedig a plébánia templom előtti tér rendezése, a Kossuth -tér rendezésének megindítása. Az Országgyűlés - téri Harangláb és egyeys közteri szobrok helyreállítása és ujak felállítása. Utóljára , de nem utolsó sorban igen jelentős ebben a tekintetben - felésége ötletének megvalósításaként - a piarista rendházban a Tatai Múzeum felállítása és gyűjteményének állandó gyarapítása. Idetartozik különböző tanulmányok elkészíttetése és kiadása a múzeumból, a tatai majolika történetéről és Tata barokkori emlékeiről.

Azzal a megállapításával összefüggésben, hogy a közigazgatás legtöbb adóssága a mezőgazdasági népességgel szemben áll fenn, tevékenységének jelentős részét tette ki -nemcsak Tatát, de a Medence egészét is meghladó keretekben - a mezőgazdaság, közelebbről a kisparaszti gazdaságok fejlődésének az előmozdítása.

Első lépései ebben a tekintetben is a további teendők alapjainak a megteremtésére irányultak. Így a helyzetfeltárás elmélyítése érdekében 1939-ben CSIKY János és munkatársai által készített 1:25 000-es léptékű talajtérképpel, hogy a növényteresztés fejlesztésének irányait a talajok fizikai és kémiai szerkezetének az ismeretében lehessen meghatározni. A földbirtokpolitikai intézkedések megalapozása az egyes községek birtokviszonyainak és a mezőgazdasági népesség egzisztenciális tagozódásának egybevetésével. Ezt követte a mezőgazdasági szakismeretek kibővítésének érdekében Tatán a téli gazdasági szakiskola felállítása és ugyanott a gazdaközönstől távolabb eső önálló gazdasági népiskola közelebb vitele növendékeihez.

A parasztsággal való kapcsolat megteremtése érdekében karolta fel **MÁRKUS** Jenő tatai református lelkipásztor gondolatát a Tatai Népfőiskoláról és tette azt energiájával és szervező-készségével azzá, amivé az aránylag rövid idő alatt kifejlődött. A megalapozó intézkedésekhez tartozik még Tatán és Bánhidén éghajlatvizsgáló és a járás minén községében, összesen 26 csapadékmérő állomás felállítása.

A terápia, vagyis a helyzetjavítási tevékenység szervezeti kereteként jöttek létre - a vezetésükre külön kiképzett volt népfőiskolások közreműködésével - a Komáromvármegyei Közjóléti és Gazdasági Szövetkezet talajjavító és növénystermesztési kísérletező körzetei, még pedig nemcsak a Tatai Medencében, hanem a megye Gesztesi és a dunapalparti járásaiban is. A körzetek lépésről-lépésre haladva első évben - a talajtérkép segítségével kiválasztott parcellákon - kombinált műtrágyázási és vetőmagkiválasztási kísérletekkel állapították meg, hogy a helyi adottságoknak milyen vetőmag és műtrágyázási mód felel meg a legjobban. Ezt követő évben került sor a körzeti taggazdák földjein a kísérleti eredményeknek a köztermelésbe való bevitelére. A módszer helyességét - ellenőrző kísérletekkel igazoltan - 50 - 100 %-os terméstöbbletek bizonyították. Ennek hatására a következő években már a falvak többi gazdái is követék a taggazdákat. A kísérletek költségeit egyébként a szövetkezet előlegezte, amit a taggazdák az elért terméstöbbletek egy bizonyos hányadával térítettek vissza. A körzetek munkája később állattenyésztési kísérletekkel is bővült és a mezőgazdasági gépakció keretében közös mezőgazdasági gépállomány is kezdett kialakulni. A szövetkezet ezen felül a megye egészére

kiterjedő kis- és nagyállat, házépítési, háziipari akcióival igyekezett a falusi lakosság helyzetén javítani. Nem egyszer igen jelentős mértékben, mert a háziipari termékek értékesítését is megszervezte.

További fejlődést jelentett a Hangya szövetkezeti központtal együtt szövetkezeti mintajárás kialakítása a tatai és a gesztesi járásokban. A Hangya állandó otthont és anyagi bázist adott a népfőiskolának. Baromfikeltető állomást létesített. Új szövetkezeteket, terménybegyűjtő állomásokat, őstermelő és gépcsoportokat, gazdaköröket stb. szervezett.

MAGYARY tatabi tevékenységének továbbgyűrűzése is főként mezőgazdasági vonatkozásokban indult el, de csak egyfajta helyzetfeltárási jutott el. Az itteni eredményeknek országos kiterjesztését is csak megfelelő ténymegállapításokra alapozva lehetett volna csak megkísérelni, Ebbe a helyzetfeltárási illetve programadó tevékenységébe tartozik az általa szerkesztett KÖZIGAZGATÁSTUDOMÁNY folyóirat 1942. évi 3-4 számaként megjelent u.n. mezőgazdasági szám. Ebben fejtette ki földmíveléspolitikai elgondolásait. Munkatársai pedig áttekintést adtak a mezőgazdaság 1935. évi helyzetéről, az ország tagosítási szükségletéről, a mezőgazdasági ténymegállapítás és tervezés módszeréről, a mezőgazdasági közigazgatás átszervezéséről stb. Ezenkívül több önálló kiadványban is tárgyalta a mezőgazdaság egyes kérdéseit. Így Magyarország mezőgazdasági politikájának alapvetéseként Reichenbach Bélával együtt a Szántóföldi növénytermesztés és állattenyésztés üzemi tájainak ez elhatárolását, melynek munkáját zömmel az Intézetében ELEK Péter végezte. Intézeti

kiadvényként dolgoztatta ki munkatársaival a mezőgazdasági munkaerőgazdálkodás, valamint a közigazgatás segédleteinek szánt mezőgazdasági üzemív és zömmel a mezőgazdaság áttekintésére irányuló közigazgatási adattárak kérdéseit. Mindezek továbbvitelét és alkalmazását azonban megakadályozta a háború és a halála.

Tatai Tevékenységének ma is élő folyamatként tekinthetők az itteni környezetvédelmi modellterületi törekvések is. Ezek hajszálgökei u.i. KÖRÖSSY József fáradhatatlan, a kérdést újból és újból felvető, több évtizedes szívós munkáján keresztül MAGYARY Zoltán itteni tevékenységéig nyulnak vissza. Ugyanez a tevékenység eredményezte azt is, hogy a hetvenes években a térség ~~modell~~ közigazgatási modellterületi jelentősége is újból a felszínre került. Tanszéki jogutódja, az ELTE Államigazgatási jogi tanszékének vezetője BERÉNYI Sándor adta ki u.i. a Közhazgatás és az Urbanizáció. A Tatai medence várositájja alakulása valamint a Városkörnyéki igazgatás városi tájban c. köteteket.

MAGYARY Zoltán életében célkitűzései - a háborus események és halála miatt - csak kisebb mértékben váltak valóra. Azok megvalósulására -nem egyszer az eredeti elképzeléseit messze meghaladó mértékben csak a feudálkapitalista békirok teljes széttörése után került sor. És így -ha nem is az eredeti közigazgatási tartalommal, de a gyakorlatban már él és előbb-utóbb megfelelő jogi elismerést is nyer a Tatai - medencére, mint élő telepészre alapozott - egyben az ide irányuló szakmai turizmus centrumaként ^{és környezetvédelmi} bemutató és konzultációs központ. És előbb utóbb élővé válik a három város fokozódó együttműködésével az új adottságoknak megfelelő elő közigazgatási modellterület is.

